

Overheid moet eigen boontjes doppen

Inschakelen Leger des Heils in jeugdzorg zet scheiding van kerk en staat op de tocht - Overheid moet eigen boontjes doppen

Een regering die pleit voor de scheiding van kerk en staat kan niet een kerkelijke organisatie inschakelen bij het uitvoeren van haar taken, vindt .

Michiel S. de Vries

Het was maar even in het nieuws en iedereen was verheugd, maar toch... Staatssecretaris Ross van Volksgezondheid heeft de hulp ingeroepen van het Leger des Heils om de wachtlijsten in de jeugdzorg weg te werken. Het gaat om het inzetten van een zogeheten flexforce voor het wegwerken van achterstanden in de Algemene Meldpunten Kindermishandeling. Zij hoopt dat daardoor sneller kan worden opgetreden tegen kindermishandeling. Het is een ontwikkeling die niet echt blijk geeft van samenhangend beleid.

De hoofdinspecteur voor de Jeugdzorg, Joke de Vries, zei blij te zijn met het plan jeugdwerkers van het Leger des Heils in te zetten. De redenen zijn duidelijk. De jeugdzorg heeft nogal wat kritiek over zich heen gehad na de dood van de Alphenxse peuter Savanna in 2004. Zij werd dood gevonden in de kofferbak van haar moeders auto. Voor die tijd was zij door haar ouders herhaaldelijk mishandeld, ondervoed en verwaarloosd.

Het probleem werd nog duidelijker toen in augustus jl. twee kleine kinderen uit Tolbert door de vriend van de moeder werden vermoord. Opnieuw zou de jeugdzorg hebben gefaald in het tijdig verlenen van adequate hulp. De melding dat er iets fout zat in het gezin had nog geen prioriteit gekregen vanwege de wachtlijsten. De staatssecretaris beloofde daarop dat de wachtlijsten voor het einde van dit jaar weggewerkt zouden zijn, maar kon dat met de bestaande capaciteit niet voor elkaar krijgen. Vanaf november gaan daarom de hulpverleners van het Leger des Heils aan de slag.

Op het eerste gezicht lijkt het een inventieve oplossing. Het welzijn van kinderen in verdrukking heeft de hoogste prioriteit en als daar alleen vorm aan kan worden gegeven door een externe organisatie in te schakelen is dat prima. De vraag is echter of dit de juiste oplossing is. Volgens een vorige week verschenen rapport van de inspectie jeugdzorg liggen de problemen bij de Algemene Meldpunten Kindermishandeling vooral in het ontbreken van goede procedures en een goede communicatie.

Als die meldpunten een zaak doorgeven aan de Raad voor de Kinderbescherming of een Bureau Jeugdzorg zijn ze zelf het zicht op de voortgang kwijt en blijft onduidelijk of de zaak niet opnieuw op een wachtlijst is geplaatst. In het rapport van de inspectie staat letterlijk dat het ernstig is dat er in het algemeen bij de AMK's niet eenduidig en inzichtelijk gewerkt wordt en dat de onderzoeksfase niet planmatig wordt aangepakt. Ook wordt het zorgwekkend genoemd dat de meeste Bureaus Jeugdzorg in de fase die volgt op het onderzoek van het

AMK geen of onvoldoende zicht hebben op het kind. Dit geldt zowel voor de kinderen waarvan de zaak is voorgedragen aan de Raad voor de Kinderbescherming als voor kinderen waarvan de zaak is overgedragen binnen Bureau Jeugdzorg. Uiteraard gaat het rapport over de situatie voorafgaand aan de nieuwe wet jeugdzorg en kan niet met zekerheid worden gesteld dat de situatie anno 2005 nog dezelfde is, maar de Tolbert-zaak wijst daar wel op. Het inschakelen van een zelfstandige organisatie als het Leger des Heils lijkt voor die meer fundamentele problemen niet echt een oplossing te bieden. Integendeel, de organisatie rond de aanpak van kindermishandeling wordt er alleen maar complexer door. Het doel van meer samenhang lijkt eerder te worden doorkruist dan dichterbij te komen.

Maar er is een belangrijkere vraag aan de orde. Van links naar rechts wordt geroepen dat een scheiding van kerk en staat wenselijk is. Het is dan de vraag of het verstandig is dat de staat de hulp inroept van een religieuze organisatie als het Leger des Heils. Hulp om de maatschappelijke problemen op te lossen waarvoor de staat zelf verantwoordelijkheid draagt. De nadelen daarvan moeten niet worden vergeten. Nederland heeft een ruime geschiedenis in het laten opvullen van de gaten in de staatszorg door kerkelijke instanties. Tot in de 19de eeuw was de armenzorg vrijwel geheel in handen van kerken. Hoewel dat tot een leniging van de ergste nood onder de armen leidde, werden vaak voorwaarden gesteld aan zulke armenzorg. Zo bleef de toelage achterwege als de bedeeden de zondag ervoor niet in de kerk waren geweest. Tegelijk met de zorg kwam ook een grote kerkelijke controle op het gezin. Een controle die wij tegenwoordig ondenkbaar achten. Een derde kenmerk was dat zulke hulp alleen mocht worden gegeven aan de leden van de eigen kerk en dat dus nogal wat mensen tussen de wal en het schip terechtkwamen. Het is daarom dat de overheid in de loop van de tijd deze functies naar zich toe heeft getrokken.

Door te beperkte budgetten voor de jeugdzorg en enkele crises op het gebied van kindermishandeling wordt nu met het inschakelen van het Leger des Heils een weg in tegenovergestelde richting ingeslagen.

Hoewel het Leger des Heils een steeds liberalere koers is gaan varen en vanuit zijn missie goed werk doet, is samenhangend regeringsbeleid ook wat waard. Het kan niet zo zijn dat de regering pleit voor een scheiding van kerk en staat, terwijl een staatssecretaris de hulp van kerkelijke organisaties inroept bij het uitvoeren van overheidsbeleid. Het is het een of het ander: of ophouden met de retoriek van scheiding van kerk en staat, of je eigen boontjes doppen.

Prof. dr. M.S. de Vries is als bestuurskundige verbonden aan de Radboud Universiteit Nijmegen.